

'Analyse [van de Afdeling Nieuw-Guinea van het ministerie van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen] van de Indonesische agitatie rondom Irian (Nieuw-Guinea)', 29 sept. 1950.

Het Hoge Commissariaat van het Koninkrijk der Nederlanden in Indonesië gaf bij geheime nota van 12 sept. 1950 no. G. 17396 een overzicht van hetgeen in Indonesische en Nederlandse kringen in Indonesië gedacht en gezegd wordt omtrent de oplossing van het geschil Nieuw-Guinea.

Het komt in het kort hierop neer, dat men beseft, dat de Indonesische claim op Nieuw-Guinea louter en alleen op sentiment berust en dat de Irian-agitatie van president Sukarno c.s. volkomen kunstmatig is. Men realiseert zich tevens, dat de Indonesische president over middelen beschikt om de Nederlandse belangen in Indonesië ernstig te benadelen als represaille tegen de houding van Nederland en dat de Nederlandse belangen in Indonesië overgeleverd zijn aan de genade van elke Indonesische regering, die tegen deze belangen iets wenst te ondernemen.

Nederlandse kringen in Indonesië verwachten een meer ernstige aantasting van de Nederlandse belangen daar te lande, indien het Nieuw-Guineageschil geen voor Indonesië bevredigende oplossing brengt. Een grote meerderheid in handels- en cultuurkringen acht derhalve een onverwijlde overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië de beste oplossing van het geschil.

De voorgestelde oplossing is een, welke de weg van de minste weerstand kiest. Zij wordt merkwaardigerwijs het krachtigst gepropageerd in kringen, die in een recent verleden een heel ander geluid lieten horen.

Doch wat belangrijker is: geeft zij wel een oplossing? M.a.w.: indien Nieuw-Guinea zou worden afgestaan aan de RI, zouden daarmee dan de Nederlandse economische belangen in Indonesia voor een langere periode zijn veilig gesteld? Het lijkt niet waarschijnlijk, dat diezelfde Nederlandse kringen in Indonesië deze vraag met een volmondig 'ja' zullen kunnen en durven beantwoorden.

Indien men de ogen niet sluit voor de werkelijkheid, moet men toch constateren, dat tot dusver geen enkele Indonesische regering enig daadwerkelijk gezag heeft vermogen uit te oefenen. De twee machten achter de schermen zijn de gewapende groepen enerzijds en de vakbonden, communistisch geïnfilterd en geleid, anderzijds. De eersten hebben de wapens en kunnen derhalve doen en laten wat ze willen; de laatsten beschikken over het machtige economische wapen van de staking ... en eventueel van de boycot.

De gewapende groepen bestaan hoofdzakelijk uit jongeren, in de Japanse en Republikeinse tijd opgevoed in haat tegen het Westen in het algemeen en tegen Nederland in het bijzonder. De communistisch geleide vakbonden streven naar algehele liquidatie van de Westerse kapitalistische belangen in Indonesië, welk streven zij doelbewust trachten te bereiken door systematisch, stap voor stap, het de Westerse ondernemers steeds moeilijker te maken nog lonend te kunnen produceren. De voorbeelden hiervan liggen voor het grijpen, men behoeft er zich waarlijk geen illusies over te maken.

De realiteit is dan ook deze, dat de Indonesische regeringspersonen marionetten zijn, terwijl de twee genoemde machtsgroeperingen naar believen aan de touwtjes trekken. Naar buiten heeft men een façade van representatieve, Indonesische intellectuelen in hoge regeringsfuncties; achter de façade bevindt zich de achterban, die in werkelijkheid de lakens uitdeelt.

De geschiedenis van de strubbelingen met de Republiek Indonesia stelt duidelijk in het licht, hoe voortreffelijk het samenspel steeds geweest is tussen regering en achterban. De Indonesische onderhandelaars waren vrijwel steeds achtenswaardige en beminnelijke personen, waarmee het contact allerplezierigst was. Zij wisten steeds de juiste sfeer te scheppen om de Nederlanders ervan te overtuigen, dat zij, de constructieven, alleen in het zadel zouden kunnen blijven zitten, indien van Nederlandse zijde concessies werden gedaan om de extreme achterban te apaiseren. Gebeurde dit niet, dan zouden zij als regering vallen en zou er een meer extreem nationalistische regering optreden, waarmee helemaal niet te praten zou zijn.

Gaat men echter de geschiedenis van de afgelopen jaren na, dan zal men tot de conclusie moeten komen, dat geen enkele concessie van Nederlandse zijde ooit heeft geleid tot versterking van de gematigde elementen, integendeel, de eisen werden steeds veelvuldiger en veel verder gaand. Dit verschijnsel is alleen logisch te verklaren, indien men ervan uit gaat, dat er inderdaad bewust en geraffineerd samenspel bestaat tussen de Indonesische regeringspersonen en de achterban, om stap voor stap de Westerse kapitalistische belangen in Indonesië te liquideren.

Elke overeenkomst werd beschouwd als een stap nader tot dit doel, maar ook elke overeenkomst – cease fire, Linggadjati, Renville, Van Roijen-Rum verklaringen, Inter-Indonesische Conferentie, R.T.C. – werd van de aanvang af gesaboteerd of uitgehold. Het is nodig, dat men zich dit goed realiseert: het betekent namelijk, dat al die constructieve Indonesiërs, die verklaren vóór samenwerking met Nederland te zijn, hiertoe daadwerkelijk hebben meegewerkt ... en er nog toe meewerken. Indertijd zijn de onomstotelijke bewijzen gevonden, dat ook Hatta plechtig aangegane overeenkomsten van de aanvang af gesaboteerd heeft.

Ook wat de RTC-overeenkomsten betreft, heeft Nederland alle aanleiding om zich te beklagen over de naleving daarvan zijdens de Indonesische partner (federale staatsbouw, zelfbeschikkingsrecht, behandeling Ned. staatsburgers, teruggave ondernemingen). Bij stukjes en beetjes ondoet Indonesië zich van de plechtig overgenomen verplichtingen (Nederlandse ambtenaren, pensioenen). Alles wijst erop, dat ook hier de leiders van de Republiek Indonesië de RTC-overeenkomst hebben aanvaard met de vooropgezette bedoeling deze uit te hollen en uiteindelijk tot de grond toe af te breken.

Hier dient in herinnering te worden gebracht, hetgeen president Sukarno in zijn rede ter gelegenheid van de onafhankelijkheidsdag op 17 augustus 1950 gezegd heeft. Hij verhaalde, hoe tijdens de interneringsperiode op Bangka een nieuwe tactiek aanvaard is geworden. In de plaats van de totale guerilla-oorlog zou komen een andere weg tot het voeren van een strijd, welke voldoet aan de eisen van een economische strijdvoering, t.w.: "Het verkrijgen van zoveel mogelijk resultaten met zo min mogelijk offers, in de kortst mogelijke tijd".

Een nieuwe leiderspolitiek werd geboren, welke bekendheid verwierf onder de naam: 'De Nieuwe Koers'. De overdracht van de soevereiniteit heeft kunnen plaats hebben omdat de Nieuwe Koers gevolgd is, het federalisme werd vernietigd dankzij die Nieuwe Koers. En ook voor de oprichting van een Nationale Staat zal men die koers blijven volgen, 'want', zei Sukarno: 'na de soevereiniteitsoverdracht was het voor ons natuurlijk gemakkelijk die koerslijn door te trekken en wel op systematische wijze, zonder te grote offers, zonder te groot risico'.

Wanneer men zich dit alles in herinnering brengt, dan blijft er weinig reden voor optimisme over de toekomst van de Nederlandse economische belangen in Indonesië. Maar dan is ook duidelijk, dat het prijsgeven van Nieuw-Guinea die belangen niet kan redden, omdat volgens het programma van de beide eerder genoemde machtsgroeperingen, – waar tegenover elke Indonesische regering machteloos staat, – die belangen uiteindelijk geheel geliquideerd zullen worden. Nieuw-Guinea vervult in het huidige agitatieproces tweërlei doel: enerzijds leidt het de aandacht van de massa af van de vele grote binnenlandse moeilijkheden, waarvoor men voorlopig geen uitweg weet, anderzijds vervult het de rol van katalysator om de liquidatie der Nederlandse belangen te versnellen.

Indien men de rol van de gematigde Indonesische leiders, zoals die hiervoren beschreven werd, naar Westerse maatstaven beoordeelt, zou men geneigd zijn hen een grote mate van perfiditeit toe te dichten. Doch daarmee zou men hun toch onrecht aandoen; het is niet meer dan juist ten volle recht te laten wedervaren aan de omstandigheden waaronder zij nu eenmaal verkeren en aan de Oosterse sfeer, waarin zich deze tragedie afspeelt.

Over het algemeen beseffen deze Indonesische intellectuelen heel goed, dat het drijven van de beide extreme machtsgroepen land en volk naar de chaos en mogelijk naar de ondergang zal voeren, evengoed als zij beseffen, dat Indonesië in feite nog gedurende langere tijd hulp en bijstand van het Westen niet kan ontberen. Zij weten zichzelf echter machteloos, omdat hun geen machtsapparaat ter beschikking staat om hun wil op te dringen aan de extreme elementen.

In deze toestand geven zij zich over aan een Oosters fatalisme, al dan niet gepaard met de neiging om in het aangezicht van onoverkomenlijke moeilijkheden zich te distancieren van de werkelijkheid en met het hoofd in de wolken te gaan leven. Zij roeien dan liever met de niet te stuiten stroom mee, dan tegen de stroom in te worstelen met de kans op een politieke verdrinkingsdood. De billijkheid gebiedt, dat men in dit licht hun samenspel met de achterban beziet, waardoor een milder oordeel mogelijk wordt.

Het leek noodzakelijk de achtergrond van de gebeurtenissen in Indonesië wat uitvoeriger te belichten, tot beter begrip – voor zover nodig – van de mogelijkheden, welke Nederland verwachten kan van de Indonesische agitatie rondom Nieuw-Guinea.

Het is in dit opzicht ook nuttig en noodzakelijk om na te gaan, welke gedachten in de Indonesische pers geventileerd zijn over de tactiek, die aanbevolen wordt voor het geval het geschil over Nieuw-Guinea op een 'deadlock' uitloopt.

Merkwaardig is, dat vrij algemeen het denkbeeld verworpen wordt om alsdan het geschil voor de United Nations te brengen. En wanneer een dergelijke stap van Nederlandse zijde zou plaatsvinden, zou men zulks als gebrek aan goodwill beschouwen! Men stelt van Indonesische zijde, dat men beter een 'claim' op Nederland kan houden, omdat men dan toch nog de kans blijft behouden Irian te eniger tijd binnen het grondgebied van Indonesië te kunnen opnemen. Als middelen daartoe worden aangeprezen: boycot en bedreiging met nationalisatie van Nederlandse bedrijven en ondernemingen. Gewapend optreden tegen Nieuw-Guinea acht men over het algemeen ongewenst, kennelijk omdat de United Nations zich dan tegen Indonesië zouden kunnen keren als zijnde de agressor.

Men zou hierin een vingerwijzing kunnen zien, dat het voor Nederland tactisch gewenst zou kunnen zijn het geschil wèl over de United Nations te spelen, ware het niet, dat verschillende grote mogendheden er momenteel niets voor voelen Nieuw-Guinea voor het forum der United Nations te brengen, ter voorkoming van een stellingname van Westerse tegen Aziatische landen. Wellicht zou het in deze vorm kunnen geschieden, dat bij een vastlopen der komende onderhandelingen, Nederland verklaart het beheer over Nieuw-Guinea te zullen blijven voeren op basis van art. 73 van het Handvest, waarbij de bevolking binnen een periode van een bepaald aantal jaren over eigen lotsbestemming zal kunnen beslissen, doch dat Nederland ook bereid is om gezamenlijk met Australië een trusteeship voor geheel Nieuw-Guinea te aanvaarden, omdat de lotsverbondenheid van de bevolkingen van West- en van Oost-Nieuw-Guinea hen voorbestemt te zijner tijd een natie uit te maken. Voorlopig zou het bij deze bereidverklaring kunnen blijven, zonder dat daadwerkelijke stappen bij de United Nations worden ondernomen.

De diepte en de gevolgen van de eigenlijke agitatie in nadere beschouwing nemende, lijkt de conclusie gerechtvaardigd, dat weliswaar onder de Nederlandse gemeenschap in Indonesië een angstpsychose heerst voor de gevolgen van een eventueel niet overdragen van Nieuw-Guinea aan Indonesië, doch dat de ondervinding geleerd heeft dat het uiterst moeilijk is gebleken voor Indonesische agitators om de massa gedurende lange tijd in opwinding te houden voor eenzelfde zaak, temeer, wanneer die zaak buiten de eigen gezichtskring ligt en geen oplossing kan

brenge voor de dagelijkse noden en behoeften. Tekenend in dit opzicht is, dat de wijze, waarop president Sukarno bij voortduring de Irianagitatie voert, reeds aanleiding heeft gegeven tot scherpe kritieken, ook van een fel nationalistisch blad als Indonesia Raya.

Ook in de periode, voorafgaande aan en kort na de soevereiniteitsoverdracht, heeft de Nederlandse gemeenschap in een angstpsychose geleefd. De verwachte massamoorden zijn echter uitgebleven. Hetgeen niet wil zeggen, dat zich thans geen plaatselijke incidenten zouden kunnen voordoen, doch wel, dat de Indonesische regering in staat moet zijn eventuele plaatselijke incidenten te voorkomen dan wel te beperken.

De bedreiging van de Nederlandse economische belangen lijkt reëler. Naar hiervoren betoogd is, kan het overdragen van Nieuw-Guinea in deze weliswaar tijdelijk apaiserend werken, doch nimmer een oplossing bieden aangezien het geschil Nieuw-Guinea geen oorzaak is, doch slechts als middel dient om de Nederlandse economische belangen te schaden door die machtsgroeperingen, die krachtens doelstelling erop uit zijn die belangen algeheel te liquideren.

De Nederlandse economische belangen worden aldus als chantagemiddel gehanteerd en kunnen ook bij elke volgende gelegenheid, wanneer het dienstig wordt geoordeeld Nederland onder druk zetten om bepaalde doelstellingen te bereiken, tegen Nederland worden gebruikt. Toegeven inzake Nieuw-Guinea kan Indonesië slechts versterken in haar overtuiging van de doeltreffendheid van het middel en haar prikkelen tot herhaald en krachtiger hanteren daarvan.

Hetzelfde geldt voor het misbruiken van de Unieband als chantagemiddel. Men zou alsdan tot de overtuiging moeten komen, dat de Unie in stede van een belangen gemeenschap eerder een gevaar is voor Nederland en een wapen in handen van Indonesië.